

פרשת משפטים

סוד מצוות משפטים

שבת שלום לכולם.

כתב הרמב"ם: מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה לְמִנּוֹת שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל פֶּלֶךְ וּפְלֶךְ (עיר), שֶׁנֶּאֱמַר 'שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ'. שׁוֹפְטִים אֵלוּ הַדִּיּוֹנִים הַקְּבוּעִין בְּבֵית דִּין וּבְעֵלֵי דִיּוּן בְּאֵים לְפָנֵיהֶם. שׁוֹטְרִים אֵלוּ בְּעֵלֵי מִקְל וְרִצְעָה וְהֵם עוֹמְדִים לְפָנֵי הַדִּיּוּן הַמְּסַבֵּיין בְּשִׁיקָים וּבְרַחוּבוֹת וְעַל הַחֲבִיזוֹת לְתַקֵּן הַשְּׁעָרִים וְהַמְדוֹת וְלַהֲכֹת כָּל מַעֲוֹת וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם עַל פִּי הַדִּיּוֹנִים וְכָל שִׁירָאוֹ בּוֹ עוֹת דָּבָר מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין וְדָנִין אוֹתוֹ כְּפִי רִשְׁעוֹ.

ועוד כתב בהלכה ג': קובעים בתחילה בית דין הגדול במקדש והוא נקרא סנהדרין (סנהדרין – היא מילה ביוונית שפירושה "מועצת החכמים" או "מועצת הזקנים").

איך בית המשפט הישראלי - סוד הסנהדרין - הופך אותנו להיות אנשים טובים?

התורה הקדושה מצווה אותנו להקים את מוסד בית המשפט הגדול בירושלים, המכונה סנהדרין, וגם להקים בית משפט בכל עיר ועיר.

בפשטות, כמו שמפורסם גם באומות העולם, בית המשפט אמור להוות מוסד שלוקח אחריות לאומית על הציבור על מנת לשמור על הסדר החברתי והמדיני, שלא יהיו פושעים וגנבים.

אך יש הבדל בין המשפט של אומות העולם לבין המשפט הישראלי, אצל אומות העולם המשפט והמשטרה מטרות למנוע ולהסיר מזיקים חברתיים. משל למה הדבר דומה, לאדם שנכנס עכבר לתוך ביתו, כל מה שמעניין את בעל הבית זה לסלק את המזיק, ולא אכפת לו מה יקרה עם העכבר. כך המשפט מטרותו להסיר את המזיק בלבד ללא אכפתיות אישית מאותו בן אדם.

לעומת זאת, בית המשפט הישראלי כפי שהתורה מדריכה אותנו איך להעניש, צריך לדעת שהוא בעצם חסד גדול. מדוע? כיוון שהעונשים שהתורה הגדירה בעצם מהווים לאותו פושע גם תכנית שיקום להחזיר אותו למוטב ולישר אותו, כמו שמצאנו לגבי עבד עברי. וכך גם בכל העונשים שבתורה, צריכים בית הדין והשופטים לראות כיצד העונש מהווה עבור הנאשם דרך לתיקונו ולהחזירו למוטב, ועליהם לעשות בכל מה שביכולתם עד כמה שאפשר.

לכן חז"ל אומרים שהיוצא מבית המשפט כאשר הוא התחייב, יתחיל לרקוד ולשמוח מעונשו, כי זה מהווה עבורו תיקון נשמתי. נמצא שהמשפט הישראלי, מלבד שדואג לשמור על סדר החברתי, עושה גם חסד עם הנאשם עצמו, כי לב"ד אכפת לו ממנו באשר הוא חלק מהאומה הישראלית.

לומדים להיות אנשים טובים

סוד מצות השמיטה

"ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה, והשביעית תשמטנה", בשביעית עולים מדרגה:

כיצד מצוות שביעית הופכת אותנו להיות אנשים יותר טובים?

הנה בכל השנים כולם כל אחד עובד לפרנסתו ולמחיתו. לאחד יש כרם, לשני מטע זיתים, לשלישי שדה תבואה, ועוד... כל אחד דואג לביתו ולמשפחתו, הוא משקיע, עובד בשדה, מטפח את תבואתו, ובבוא הזמן מוכר אותה ומרוויח את כספו. ריווח כלכלי זה מאפשר לו ולמשפחתו לנהל את חייו החומריים ולספק את צרכיהם. בשנת השמיטה כל בעלי השדות מצווים לשמוט ולהזניח את קרקעותיהם לרשות הכלל. התורה מצווה על האדם להפקיר את כל מקור פרנסתו לטובת הכלל. וכך בכל שנה כשרוצה אדם לאכול ענבים הוא הולך אל בעל הכרם וקונה ענבים בכסף מלא. ובשנה השביעית נכנס כל אחד לכרם שכנו ואוכל ענבים כנפשו. אין לבעלי הקרקע זכויות יתר בפירות, ושווה לשאר העם ואפילו לבהמות ולחיות השדה, כולם רשאים לאכול להנאתם מפירות בעלי השדות. מצווה זו אינה פשוטה כלל וכלל, תארו לעצמכם אדם שמוכר אתרוגים לסוכות הלא כמעט כל פרנסת השנה בא לו ממכירת האתרוגים. והנה מצווה אותו התורה שבשנה השביעית ישמיט את קרקעו לרשות הכלל וכל החפץ יבוא וייטול. מדוע? מה עם פרנסתו של המגדל? מה עם משפחתו?

מה רצתה התורה במצווה קשה זו?

והנה עומק גדול מאד טמון במצוות השמיטה, מצווה זו היא מעין מעלית שמקפיצה אותנו אל מציאות חיים עליונה שאינה מוכרת בחיי היום יום. ביום יום הרגיל כל אחד חי במסגרת חייו האישית, לכל אחד יש משפחה, יש צורכי חיים בסיסים שעליו לדאוג למלא כדי להתקיים, ולקיים את משפחתו. התחושה הבסיסית היא שכל אחד חי את חייו כל שאר בני העולם הם זרים. מציאות זו בא לידי ביטוי בכל חיי המסחר והכלכלה. אם יש לי דבר בעל ערך הרי לא אתן אותו לזולתי חנם אין כסף אלא במחיר מלא. כל אחד זקוק לכסף ולנכסים, הלא הצרכים החומריים רבים, וכל אחד צריך להתבסס מבחינה חומרית, כדי להתקיים בעולם הזה, הווה אומר, כל מציאות החיים של העולם הזה מחייב את כל אדם לדאוג לעצמו, חיך קודמים לחיי חברך. אם לא יעבוד וירוויח כסף לא יוכל להאכיל את בני ביתו. העובדה שכל אחד צריך לדאוג לעצמו כדי להתקיים יוצרת ממילא מציאות בעייתית. התחושה הבסיסית של כל אחד כלפי חברו, היא תחושת זרות. עצם העובדה שכל אחד דואג לעצמו מציבה את האינטרסים בראש סדר העדיפויות, ממילא המחשבה על הזולת והדאגה לו נדחקים לפינה חשוכה. יתירה מזאת בשוק החיים ישנה תחרות, בעלי מכולת מתחרים על לקוחותיהם, יצרנים שונים מתחרים על סחורתם, ממילא כל אחד מרגיש שכל הצלחתו תלויה ברמיסת שאר המתחרים. כך הוא טבע העולם התחרות ומאבק ההישרדות, הינם חלק מובנה של מתכונת החיים שלנו בעולם הזה, מידות שליליות רבות עלולות להתגב לתוך הלב. האדם יכול להרגיש בקלות רבה שהזולת מאיים עליו, פוגע בפרנסתו, מרוץ החיים עלול ליצור עוינות, מתחים סמויים, ריב וכעסים, מכאן עלולות להתפתח מידות קשות יותר – נוקלות, רמאות, גזל, הונאת ממון. כל זאת היא תוצר של מציאות החיים הירודה שלנו שבה כל אחד מצר את רגלי חברו.

מצוות השמיטה היא ניגוד מוחלט לכל תפיסת החיים המוכרת לנו, האדם מצווה להזניח לגמרי את המחשבות על עצמו ועל הצלחתו האישית, הלא בעל השדה יכול להרוויח במכירת יבולו מאות אלפי שקלים, אך התורה מצווה אותנו להפקיר הכל ולהעבירו לרשות הציבור כולו, כמי שאומרת לו "פתח את דלתי ביתך, הנח לכל איש אשר יחפוץ להיכנס ולחוש ברשותך כבתוך שלו". חובות כספים – וותר, תבואה ופירות – הפקר, התורה מבקשת מהאדם למוסס לחלוטין את תחושת ה"אני" האישי, להרחיב את מעגל חייו עד שירגיש שהזולת הוא בן משפחתו, כמו שבני משפחתו אוכלים מהפרדס בכל שנה ושנה באין מוחה, כך צריך לחוש בשנה השביעית כלפי כל אדם ואדם. כל עם ישראל משפחה אחת, כולם כאחד שווים, לדרגה זו התורה מבקשת מאתנו להעפיל בשנה השביעית. (מבוסס על פי הרב חיים כהן) שבת שלום.